

PUSTNI TOREK V DOBRÉPOLJAH

V Dobrépoljah so pustni običaji še živo ohranjeni. Zadnja leta se sicer že vrvajo tudi »gosposke maškare«, ki so povsod enake, vendar ne mine noben pustni praznik brez »lepih maškar«. Te »lepe« so vedno enako opravljene, pa se tudi vedno enako vedejo, čeprav ni nikjer zapisano, kaj morajo početi.

»Lepih maškar« je četvero vrst: dedci, jajčarice, grbe in Kurenti. V resnici, na oko, lepi so prav za prav samo dedci. Opravljeni so v bele srajce, ki segajo čez pas, tako kakor pri belokrajinski narodni noši. Hlače imajo radi take, da je ena hlačnica druge barve ali pa tudi ne. Vsi so opasani z usnjatim pasom, imajo ovratnico in pasico ter so obuti v škornje. Najimenitnejše pa so ogromne kape, imenovane kasturji, in krinke domačega izdelka, ki kažejo lepo, smehljajoče se lice. Kasturji so res lepi, visoki skoraj do enega metra ter okrašeni z okraski, resicami in čopi.

Predlanskim sem bil v vasi pri Tinetu, prav ko je izdeloval kastur. Najprej je iz ne premočne lepenke izre-

zal dva kosa v obliki kasturja na dva petelinca. Kosa je po robu sešil z dretom, nato pa oblepil najprej s časopisnim papirjem in končno z rumenkasto obarvanim papirjem. Na takšno podlago je začel sestavljati in lepiti različne rože, srčke, vejice itd. Ko je po robovih nalepil še pisane resice, konec petelincev košate čope, spodaj pa prejnato ali papirnato lasuljo, je bil kastur gotov.

Takšna je oprava dedcev. Kaj pa počenjajo? Zjutraj se zbero paroma z jajčaricami, ki so oblečene v ponošeno žensko obleko, z ruto zavezano na štucko in s cekarjem v rokah. Ti pari gredo od hiše do hiše proseč brez besed ali z izpremenjenim glasom jajc in denarja. Ko so obdarovani, zaračajo enkrat, dvakrat kar v hiši in že se odpravijo k sosеду.

K vsaki družbi dedcev in jajčaric spada ena ali več grb. Grbe so »ta grde« od lepih maškar. Ogrinja jih kosmat kozuh, obraz pokriva kosmata maska s strašnim videzem, na kločku pa se šopiri perje različnih ptic in prameni papirja. Na opasani vrvi vise burovži, to so kravji zvonci. Gor-

jača, ki jo vihte v rokah, pa je delo-
na ovita s trnjem ali z ježevo kožo.
Grbe gredo pred jajčarskimi sprevodi
in pode vsakogar, bodisi odraslega
ali otroka. Videti je, da se jim ljudje
skoraj nastavljajo, da so vsaj enkrat
udarjeni od grbe. To je tako kot ob
tepežnici, ko se starejšim ljudem zdi
močno za malo, če jih tepežkarji iz-
puste.

Sploh se starejši bolje razumejo na
stare navade. Oni tudi vedo o grbah,
da strašijo zimo. Vse to kaže na prav
stare temelje opisanih navad, ki ima-
jo svoje osnove v staroslovenskem
praznovanju pomladnega praznika.
Jajce je bilo že od nekdaj prisposoda
novega življenja.

Seveda so včasih na pomladni praz-
nik tudi rajali, sedaj so rajanje po-
zabili, le senca je še ostala v jajčar-
skih sprevodih, kjer ne stopajo pro-
sto, marveč v redu, korakoma. To je
zlasti opazno pri popoldanskem spre-
vodu, ki ga naredo vse maskare skup-
no. Tedaj se sprevodu pridružijo tudi
Kurenti. Ti so sedaj oblečeni tako:

obleko na meh sešijejo scela
in ko jo oblačijo, sproti zaba-
šejo s prejo in rezanco ter jo
končno zašijejo kar na člo-
veku. Tako nastane ogromen
debeluh, ki se komaj premika.
Kurentom pristojata smeh-
ljajoča se krinka in harmoni-
ka. Starejši vedo, da so vča-
sih za Kurenta skupaj oblekli
po dva fanta v podoben meh,
kot sem preje povedal. Na ta
način je nastal bolj širok kot
visok trinogi in dvoglavi or-
jak. Seveda taka gmota le ma-
lo časa izdrži na nogah, zato
Kurenti tudi sedaj kar prepe-
ljujejo v kolcah ali v samo-
kolnici.

Popoldanski sprevod izpo-
polnjuje razne norčije, ki pa
niso bistvene, razen konca
sprevoda pod vaško lipo, kjer
naredijo poroko. Tu se pri-
družijo še stara baba, ded in jokajoče
se dete, ter včasih tudi medved. Glav-
ni ceremonierji so grbe, ki ob sklen-
njeni poroki razbijajo star pis-
ker. Reko, da črepinje prinašajo srečo.
Nekateri so že izgubili čut prvotnega
pomena tega početja in so začeli opo-
našati obred katoliške poroke, zato
je tako počenjanje v takšni obliki od-
klanjati. Nato se cela družba poda v
gostilno, kjer zapijo izkupiček za na-
brana jajca. Da morejo piti s krin-
kami na obrazih, imajo s seboj sla-
mice, po katerih pijačo srkajo. Tam
pozno v noč obnavljajo stare ples-
e, od katerih so najzanimivejši plesi po-
hablencev in plesi, pri katerih vzdih-
kujejo in jokajo. Ko odzvonijo postni
zvon, je na mah vse končano in se raz-
idejo. Včasih so sicer še naslednji
dan sežigali pusta ali pa pokopavali,
orali ter sejali pleve ter tudi žagali
babo. No, to so v poznejših časih pre-
nesli kar na pustni torek, sedaj se je
pa to že močno izgubilo, le oračev se
še tu pa tam kdaj spomnijo ter jih
posnemajo.

Pustni torek je še dandanes za domačine praznik, ko vse delo počiva. Ta dan se mora mnogo jesti, četudi so potem več mesecev v lakoti. Nikakor ne sme manjkati meso. Reko, da ta dan celo ptica ptico ujé, samo da meso jé. Imajo Dobrépoljci tudi kra-

jevno posebno jed »štulo«, ki je nekoliko podobna ruskim piroškam. V kvašeno testo nadevajo zrezljane svinjine s kašo in mnogimi začimbami ter to speko v krušni peči. V pravi dobrépoljski hiši ne sme miniti pustni torek brez štule.

ZDRAVJU NEVARNE ŽIVALI

Prirodopisci in zdravniki poznajo mnogo živali, ki ogrožajo naše zdravje. Delimo jih lahko v dve skupini: v take, ki ogrožajo zdravje posameznega človeka, in v take, ki so nevarne celim skupinam ljudi.

V prvo skupino spadajo n. pr. kače, katerih pik povzroči pri posameznem človeku obolenje ali ga celo usmrti. V to skupino spadajo tudi razne strupene muhe in pajki, škorpionji, zelo strupena tropska peščena bolha i. dr.

Podgane lahko uvrstimo v obe skupini. Ako podgana koga ugrizne in ga zastrupi, je v nevarnosti le življenje enega človeka; večkrat pa prenašajo podgane splošno nalezljive bolezni in tedaj postanejo podgane nevarne vsem ljudem daleč naokrog. Tudi papige večkrat prenašajo nevarno nalezljivo bolezen.

Najnevarnejše so živali druge sku-

pine, ker so izrazite prenašalke epidemije (nalezljivih bolezni). Sem spadajo komarji, ki prenašajo malarijo, muhe, ki vbadajo v človeka razne bacile, in uši, ki prenašajo pegasti legar.

Kulturne dežele so z raznimi sredstvi začele boj proti tem prenašalcem epidemij in so ozdravile že cele okužene pokrajine.

Vedno in povsod pa tak boj ni mogoč. Zlasti ne v vojni. Vojak se v svoji borbi za domovino ne more tako posvetiti negi svojega telesa, kot bi hotel. Ne da bi hotel, zanemarja čistočo in tako omogoči raznim mrčesom, da zaidejo v njegovo obleko, z obleke na njegovo telo in ga okužijo. Zlasti uši se kaj rade naselijo med bojujoče se armade. Uši pa so nevarne prenašalke zelo hude in nevarne nalezljive bolezni — pegastega legarja, ki je zahteval že v zadnji svetovni vojni toliko žrtev.